

■ AUREL BARANGA

Artist și mase

Problema raportului dintre creatorul de frumos, dintre *artist* și *mase*, s-a pus de la începuturile, astăzi legendare, ale culturii europene. Numai că termenul *artist* a fost conceput cu un anumit conținut în epoca democrațiilor antice, grecești — se știe că Aristoteles nu făcea o deosebire între poet și artiștii —, după cum și *masele* au fost înțelese în chip diferit în diverse epoci istorice. În societatea noastră, contemporană, înțelegem prin *mase* totalitatea energiilor producătoare ale bunurilor materiale și spirituale, iar prin *artist* — indiferent de domeniul disciplinei sale: poet, pictor, muzician sau arhitect —, pe cetățeanul luminat și inspirat, chemat să dea expresie celor mai înalte și fecunde aspirații ale maselor largi populare. Aceste aspirații nu se exprimă într-o sumă aritmetică, iar artistul nu este exponentul unei *medii* spirituale. Creatorul de frumos exprimă *direcția de dezvoltare* a maselor, sesizează, înaintea altora, țelurile lor, trăiește dinlăuntrul maselor, și la mod dramatic, procesul clarificării drumurilor de urmat, se străduie să descifreze soluții de viață ce par, de multe ori, utopice, dar care — atunci când se bazează pe desfășurarea dialectică a realității —, sînt validate de procesul istoric. Astfel înțelese lucrurile, ne dăm seama că, indiferent în ce formule moderne se travestește, teoria artistului claustrat în turnul său de fildeș și chemat să rămînă acolo, departe de vîietul cetății, e o penibilă și răsuflată scamatorie. În aceiași termeni se pune și problema artistului care „catadicește” să „coboare” la nivelul maselor. „Artistul” care face „sacrificiul” să „coboare” la nivelul maselor, ca să le lumineze cu geniul său, e un snob ridicol, „artistul” ce s-a decis să „ridice” masele la nivelul „geniului” său e un biet înfumurat fără posteritate. Trăim într-un univers care nu mai îngăduie izmenelile de limbaj. Într-o lume în care se vorbește tot mai insistent de al treilea război mondial, calculat în *mega-morți*, rolul artistului capătă o dimensiune covârșitoare, în măsura în care, exprimînd *direcția* de orientare — politică și morală — a maselor, creatorul de frumos este un monitor de conștiință, încărcat de grave responsabilități. Direcția de dezvoltare a maselor din țara noastră se exprimă limpe-

de și laconic: independență și suveranitate națională, libertate, socialism și democrație. Artistul contemporan nu poate să fie doar un pârtaș al acestor idealuri, e chemat să participe activ și eficient la realizarea lor. Modalitățile în care se rostește îl privesc. Felul în care dă corp și materialitate acestor idealuri constituie munca lui specifică. Esențialul îl constituie forța de impact în conștiința a mesajului său, derivat din forța artistică încifrată în operă, eficiența dialogului lui cu oamenii. Niciodată problema lui „hic et nunc” nu s-a pus cu o mai mare acuitate. Artiștii care se iluzionează că dialoghează cu posteritatea, din clipa în care întorc spatele realității, sînt victima unui drog periculos. Fără ecou astăzi, nu vor fi auziți nici mîine, fiindcă viitorul are acest capriciu: se condiționează în prezent. Iar artistul care își slujește cu devoțiune contemporaneitatea — dacă și-a pus cu adevărat călimara în serviciul adevărului și al unor înalte idealuri umaniste —, are toate șansele să-i intereseze și pe cei ce vor veni după el, fiindcă o adevărată cultură n-are vîrstă și respinge ultragiile timpului. Face dovada acestei evidente supraviețuirea, peste vreme, a unor opere nepieritoare, purtînd semnături ilustre: Sofocle, Eschil, Cervantes, Racine, Shakespeare, ale căror nume se confundă cu cele mai înalte aspirații ale omului, cu speranțele lui de bine, progres și civilizație. Face dovada acestei evidente faptul că milioane de tomuri, conținînd preocupări inutile și meschine, cu un orizont de lucarnă, s-au mistuit în indiferență și uitare, chiar dacă au stîrnit, în momentul apariției lor, un scurt și înșelător scandal. Scandalul publicitar nu se confundă cu succesul, iar succesul nu înseamnă întotdeauna și perenitate, așa cum lipsa succesului nu echivalează, neapărat, cu prezența unei calități artistice pe care „vulgul” nu o pricepe. Terținele dantești, pline de atîtea impenetrabile mistere, mai ascund o taină: a nemuririi lor. Și, asta, fiindcă divinul florentin le-a scris cu singele oamenilor care l-au înconjurat. Opera de artă crește din seva mulțimii, ca arborii din seva pădurii.

Iată cîteva dintre gîndurile sugerate de documentul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu în fața activului central de partid și de stat.